

ACC. N:R M.

14694:1-19.

Landskap: Halland Upptecknare: John E. Carlsson, Halmstad
Härad: Tömmervjö Berättare: " " " m.fl.
Socken: Snöstarps m.fl. s.k Berättarens yrke: f.d. handla & baktäckare
Uppteckningsår: 1958 Född år 1887 i Snöstarp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bokföringshöftet. s. 1-19.

N. N. 60

Skriv endast på denna sida.

Angående gårdenas kreaturstäck var flera olika kombinationer, på ståtbyggd och stugbyggd, på ståtbyggnaden med god jord, beräknades tre fullvuxna nötkreatur på mangel tunnblad åker, men då var ju ungdom ruin och hänsänkun insäktnade, men i begränsat antal, en eller två ungdyar en modersgris, tre till sex tvinägrisar och ett tjugotal häns. I stugbyggnaden var det helt annurlunder, där var i regel meror nötkreatur mindre häns och ruin, endast en hushållsgris att kreaturen var flera beröcke på, att stugbanden hadde stugs- eller ljungmarken, där kreaturen betade hela summan och läpptes redan när hjörk och annat här förgade spira här fans och så i b. "fälader" som genom ljungkrönning blev ett smägert bete, men i sällansta markar var det gräs, även färre läpptes lösa ut i dessa "fälader". Varför allt såväl odlat poder som ångs renillig skulle tagas vara på och lempas för vinterlechovet, i regel fans ju bara nötkreatur, dragnare var ju osäkra sam även bra anpassa sig efter detta delvis magra vildgräs.

Här på de sma bygghemmanen, blev det väl ej mera
 än ett fall under nättidetur på tunnland, trots att även
 lösvis trögs vara på i synnerhet till jaren, som var ganska
 alminna på 1890-talet, hörtöden var nog hos många en
 beräkningsgrund för vinterfödda brukar, två till fyra hoss
 för varje nättidetur, på vissa gårdar där ej fanns spags-
 eller "fälader" och rikt med sommarbetet, trögs redan vid
 årskejftet bättre djur under sommaren, och betalades med
 10-15 kr. pr. djur, och redan hörtares num här efter
 skölden "grashen" på vallarna vänt opp, där kalotter
 tjudrades, sådana djur som här talas om, som utlåmpades
 för 10 till 15 kr. pr. djur och somman var ju senbar ungdjur
 stitar, och ej mjölktror, för undelattra mjölkningarna
 var kalotternas kalningstid på hösten, och ieller annan
 till sommaren, vid den till detta gäller var åker och boskaps
 helt kombinerat, den som hadde åker måste även ha kor
 och den som hadde kor, måste ju ha haft åker, det fanns ju
 dock sådana brukningsdelar så sma åkrar att endast

en bo kunde vinterfödeas, men det hindrade inte att
samma ägare kunde ha 3 till 4 djur om sommaren
utavoderade hos någon grannen med god betestillgång
för att säljas på hösten för markanadon. Vanin hadde
vänderna nog mycke för gödsels rull, så även färren
korna var för mälfakens rull, och för kalvar som föddes
opp till ungdjur, allt ett förlonkt under 1800 kunde
ej leva utan såväl gödel till de magra tigernas
som produkter från boskapen för människorera att leve av.
För kostsjön på slättbygden, där ingen nämnd vård
högs fans var ju trädern delvis beröld med grönpader
för prästuren, på många platser fans ju s.t. alior
där djuren kunde bete någon vecka, för övrigt ficks
ju det remota vallarna betas av, tyndras. Högsl
bygden hadde ju stora arealer stögs, läng marken
att bete på, innan sämre ångsmark. Anledningen till
skilda förhållande i beteskultur, är och har varit, uppdelning
av mark, nationaliseringen, särskild under första världskriget.

Först i överskiflet på 1860-talet var gemensamma betesmarker för en eller flera byar, då läggs till djuren ej före den 15 Maj, så tid fanns att laga stängsel, och en almaning är fanns även här, men av liten arial, & tunnl. grustäkt & tunnl. tängtäkt, någon by hadde gemensam toroplats för tråtl, någon större yta för bete, eller almaning, fanns ej här, den blev om sådant fanns uppdelad under överskiften. Flättermarkerna var ju fredat för husdjur så gräset fick växa, och klart är att det var rikligare och jämnare gräsmark, som lämpar sig för slättar, betesmarker var ju glesa gräsmarker särfrämmande för transport, och mera avlägsna från badan, beväxt med träd eller bjung, bärsmarker.

Wägar och diken med gräs hästades alltid gärna och tillvaratogs, gemensamma fägator betades av djuren innan dyren kom ut till den gemensamma tragen ljungheden eller ings marken, på större slättbyggds gårdar var trädan en del av hela åkerarielen, och injölkornen var då fjädrade, eller inhängda där fanns också

naturliga slängsel som dectar, var, ryår, försågs
banden, Torsparet, med några Träml. åter fanns ej red till
nagan Träda, utan tärna släppes i de gamla remmna
hötsmarkerna, med eller utan katalning 5-10 br. per
nöt och rammar. En hage "haven" även här "väng" är
ju från den skiftiden, var ett närmast inågerna
gränsat område, en hage som här är avsedd ver ju
aflast kiväxt med lövträd björk, ask, ek, asp, nötkastan
hölls uter med kniv eller yxa och samlades och lemtades
ihop de spända grenarna för vinterfoder till får och
gettar men även fäkreaturen åt olika riskanter, då
de var väl torrade, hagen var ett område emellan nagan
och den egentliga "fäladen" sågs eller ljungmarken, hagen
kunde vara ett till 5 tunnl. möniga sågskor raktade
hagen, av olika anledningar, en hage var ju utan ren
hötsmarken, även restplats där passande förhållande
fanns om höst och vinter, komrde också en blick runt
genom hagen, där djuren släppes ut att dricka var dag.

Ång är rådern marka som har god gräsväxt, och kan
 hästas med hir, ångsmark var ju träd etc. kjocks värde
 asp, storlekun av en ång var ju mycket variierende,
 beroende av markens lämning, ången gjordes akta om
 om vintern av nedfallna grönar ris, och eldades upp, åren
 ljungmark eldades upp, och berömdes för att få ett magent
 lekte, vissa lämliga områden var åingen beter odlad
 under årens hopp, gödsel förekom övergödning med la-
 gårds gödsel, verktyg som ske trähaverning, i härmarta
 sarm var lämplig för någödning roturkungs enstaka träd
 och marken stärs, stapslades och berändres på samma sätt.
 God ångsmark var ju värdefull för bestyrken, och odling
 var ång, kunde ju även öka åkerarealen, så flera olika
 bunde winterfödas, och gården till något högre värde.
 ången var ju inhägnat med trälancer, gårdsgrinden är den
 jordvallar, ditän, spagsbeten på mindre gårdar med
 en stoks eller beterareal av 100-200 tunnland var i regel
 bondens bor insamman, att lesta hanstek nogen torpare

med två-tre här fick näppa sina här i gamma
sammarbetet. Tårfällda beter märkta med en
25 till 60 djur var alltid en vallgräse, flickor
gubbe med. Enstaka lövträdgs bestand i hela kunde
kunna ned till gräsplanterna. Derasen var gammal rensta
röd baskap, mycket insed, ganska röra brättis, ej större än
ett åriga kalvar i vår nuvarande tid, färgen var nästan en-
kelt röd eller rödkum, första horan, genom de större godsetens
och dess ägares förtrog blev så i mäningen importerade, röd
dansk ras omkring 1880 talet efter de upplysningar, jag
hunnat uppbringa, förlitarna blev ju till bättre ekonomiska
utnyttje röd då det gällde mjölkens mängd som fetthalt.
ett högre slaktvärde, helt naturligt blev det även renare även
händer och torpare, som gärna auktioner, marknader
somm all anstreffa en bättre ras, från mannen på alla
husdjur han alla tider harit en sed, namnen fick kalven
medan fjortan dögar gammal, oftast efter niojan särst
eller efter niojan vis dag t. ex. rosa, blamma, tjerna

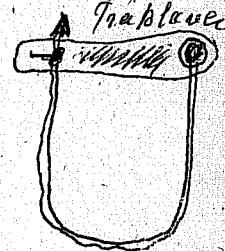
fagoting, fjäderpamar, hälder, ejesse och många andra, numera för creaturen större beträffningar, endast lit nummer. Senare, omkring årstiflet 1860 förförades mer varfrohiga kar, vilka äro större, men mer omätliga för hild och kom ej klara sig på röabete, importen var från Danmark, Tyskland, Belgien, etc "huvudet" var på 1860 talet 50 till 60 kr. stutar större 100 kr. mindre 75 kr. En bra ko av här omtalna slag, mjölka 8 till 10 l. pr. dag någon mätare av smärtfritt finns ej; utom möjligheten på de ärla och större godsen, kvarna mjölka ej myckæ men längre och fet mjölk, nästan tills de stankte bälva igen, kvarna mjölkades såväl sommar som vinter trådinger per dag, man valt på koens högra sida.

Vanliggen var mjölkningen till kvinnor arbetet, mjölkningen bedde i "träslåva", kvarna kunde vara lättmjölkade eller hårdmjölkade, samt besvärliga med rina och spiner, ej större än mitda stora får. Den kvinnan som var skicklig att mjölka, fick bra och jämt arbetet med mjölkning.

Komtde mest på Färre gårdar. Tornhus myjättning
 var ju lättare, då han var på sin hemliga plats i
 ledugården, och därav tungnare. Tornhus myjättning
 var hervärligare, då myjölkarna, fick fast hin das i
 träd, gränder, ställer. Den större by fanns alltid någon
 som ville tjur för beläckning, beläckningsavgiften
 var 50 öre. På större gårdar höll man egen tjur,
 som beläcktes så att balvenings tiden inträffa när
 barna sattes in om hösten, eller efter värren då det
 fanns gränkefä i ång eller nage, barna hölls gärna
 inne efter beläckning, var de varje att bli med balve
 hålldes en spamm kalt vatten på han, en annan troll-
 hanstvar, att innan han leddes till tjur, ledde henne
 urväigt genom fram och baksärran på en vagn.
 Hunden fick my myjölk till den var in männad, fick
 halven beska fick den nedan undast haumonjölk, balven
 fick läras att dricka mjölk ur mjölk stråva, genom
 att doppa ned halvens huvud i den tjumma mjölken

och placera något finger i halvens mun, då halven
suger för den smak är mjölkun, och dricker det smö-
ringam rölf. Hälftenna fick i regel i den körna,
utan i vissa undentagsfall, t. ex. om han halva uti i
skogen eller ängen, då ingen visste när Tiden för halvningen
var inne, eller om han hadde att få smörsämra, men
mjölkning för hand fick alltid göras efter halven diat
hun sa spenarna blev tamna. när hälften var ångam-
mal kallades den kniga, och efter första halvsmål, fick
den heta breckao; Ladugårdsrånne fanns alltid med hö
i, sedan fick hon hämängd, högiva bärar från intill
liggande lada, eller med en stort luke över körnas
huvud i nämet, där hö kunde plockas fram till körna.
Från mindre glugger klevet ett sparramt ljus in i ladugården
med glas eller chimmer, det är nog i vissa undentags fall som
körna gäll lösa i alminnstene, vinterfåhusen, i komrke.
180 år sedan var körna leunda i väggarna runt om med
björkträder jag ränder en planitning på en mindre lagaard
et björkträder

V mindre fähus stod barna med munnen mot en mellanvägg, och foderbåtis i fåsarna, på större gårdar med större antal bör blev det nödvändigt, att placera barna med munnen mot varandra, över varandra foderbord och gångar långt ifrån i fähuset, stället var alltvisse annan plats, i äldre tider gick barns inga foderbambor, utan hö, kalm gavs i käsent, "korvera", vatten, i tråspannar. Barnen bärdes i väggen där barns stora hemimiddagstrampar kom intogs i timmerväggen, eller stalpvirket. Träbläve användes, som var fastfjord med en björk svidge i frampan i väggen, res. plåtade arteria, kettling bunde och böjda penas, och brysmeden omförde sedan lenta bilar, träblävar var en svit vartering, från liten hälft till fullvuxen öre, även från getter fick bindas i bläver, medan på 1900-talets förgångna års del visade att järnkläva fanns, särskilt till modell var liten Träblävarum, vilken den var att näckas trycket i järnkläven var kusat, då annars käsent fecta valtron och häret arstafrut, brysmeden omförde nog de-

första järnåldrarna. ^{Åren 1800-talets} Härinmar är tro' användes ju mindre djur, och även för här som fick avanam att injätta sig själva. Utgördel för får, osv, kalvar, var nog bara en gång i veckan, men under fäkreaturum blev det nog en gjort varje dag, vid någon gård även här hem varit s. k. "Träfall". annars kors ju göftet ut, strimdel var ju olit, torsttrö baktfall vid den plats där "bastet" fanns längs. Kvarna stod bundna i båtar som var placeras i vinkel mot barnas lekar, där barna stod med huvuden mot varandra, var arna bundna närmast dörren, "baktallte" av bräder, även winterfölen hadde en "fåratallte" i ladugården, en uppåt grind i fårtaullin där farm fick hö, risbuntar att åta, hänsutaroen över halveller färtållerna, på planer men fördelat för gödrelor. När han väl ej varit någon eldning i lagrinden, slägd arbetet kan dock kom utspelras i en varm lagrind, t. ex., kvastleindning för mjöl, kross, hovet, torn som förvarades i ladugården trälacka "örk" för att bärde foder till palf, får, måste pokala hovet haftas rinder med en verktyg, liksom i en träbit

Hackejärn

Breasturums fick ej följas på hette förrän efter den 15
May, här var det minnen som utbildade breasturum, det
husvadsaktiga föder var, hio, halm, "korvara" linfrömjöl
i enstata fall, och användes mest som medicin, för svaga
eller högmykthandla kor. halvor där mjölk fällades.

tre gängor per dygn, på mornen hio och halm, vatten
eter vatten någon korvara gröpe eller kross, redan
hio och vatten med halm.sam nattfoder, under nödar
fick användas bjung, tallris, angreas, sam beströddes
med havremjöl, Potatis var godfoder, men fick i nöd-
fall även hårnas till parna, fåren i lammningen, samt
asp, rinn, eller björkris bär, "Bræssel" ohetadnt.
Sam godbokslag, var gamla kor som ej blivit med kalv
och honor till viss ålder, eller blivit för stora, och dyga
att föda på vintern, tjumbalven. Gödnaturum fick
mycket potatis, mjölk och fick hållas inne i lagården
I. nödar poi var barnen fick tata halm användas
På många platser hördes parna ut att vallras i

bäck, sjö eller annat vattenhål, detta företrämm ofta
i stugbyggnaderna, annars bars vatten till lagrinn
från en brunns- eller hållar i trädgårdarna, närmedis
till näjtrande ämställiga torr, med brunnen bars
även in vattenho, där flera brukar kunde dricka
på en gång, vattenet huvades upp, med en stening
eller galje, eller med överbyggd brunnen med
lämte som enklades på trädgården, som verades för
hand, även trädgårdar kom till användning i
höjden år 1900, sammarspel pans ej här, det var alt
för stögfäligt. På 1800 talet pans nog vidstigelsen
var hos gamla bänder, när brukaren släpptes ut
första gången om veisen, släts det över flacken, när
den passera en bäck, även i ladugårdens dörrträdgården var
borrat ett hål, där lejärkamps ^{wamps} hult ställulan var nerlagd
och hålet läpptes till gred en trädplugg med någon
cm över trädgården överhant. På gemensamma betes-
marken där alla byns brukare släpptes, klevé brukaren

märkta i hornen, med mänsjärn som var byrmedens
ungegilt i de flesta fall, med bondens initialer eller
annat märke, var det dragen som holl reda på.
märkener var det byns äldste. Skällra var i regel
den äldsta han, som hadde varan inne såväl för röp som
för näverlurs lärar, skallen var dels av malm, dels av sam-
mansetsat plåt, med en kläppa inni, på någon av malm
eller liknande pans vätsa märken, som rhönhet och ign-
orans tekniken, skallan fästes om häns hals med klaven som
nag var av järn eller trådalare, byrmeden gjorde nag
skällarna, det var ofta den kunde brytas på marknaden
Wallränta eller flicka var det nag vanligast här, dit var det
färla färtjant som torparbarn fick göra, kanthet för keran
maten, på före gårdar med många husrötter var det gården
ägare eller pagde som anställde en statärpage eller flickan
var det en hel beg som anställde gemensom vallare, eller som
benämningen var här "allepage" var det byns bändor som
anställde vallaren, även benämning "parapage" vid vallring

are en 40-50 fm, uträkningen var nog olitig i de flesta fall van det väl barn maten nagan kläddes redel ells nagra prorer som län, om matväska och en piska var nog här utrustningen, vallarnas uppgifter var att hålla röde på barna, så att inga blev hörta, gick med sig i mossar eller härs, och för att ej brukturen blev svilda för faravallare var dessutom att se upp med lammen så att inga vandrare åt upp dem, näven var farligast här Wallhundar förekom i instakta ställen, på begränsade område, färdas nog barna hem över natten, i annat fall gick brukturen uti dag och natt, och då var det två vallare, ung kostap yngre än ett år, var ej med dessa släptes i in hägnade intilliggande mindre hagar. Injäts och mir fick in gubbar från under hetsgården om vid stallfödningen, idet van sna gula örter ram varvat med det sade di gamla, mjölkningens spedde ungefär vid ramona tider som vid stallfödningen, vid gymane mist fäck färin utå av nägkrodden, mjölken vete en ka var väl 8-12 liter.

I vallhästens eller flickans fäste blandad var tröskar
 det allmänt, på 1860 talen fanns näg nägen som förfogar
 över ett vallhorn. Det var näg i endast en fall i Haags-
 bygden som naturen ljudrades, tyder jordens are
 lyxmedel med eleimeter länga snaljer, och klavar
 fastspändes vid han, pålar var av tre ekträdern
 flera olika sort hinksgregger fanns, om det var natur
 med ovianom att riva med stångsel, kläppar sam
 med klavar jordes fast om häns hals, och var anbrin-
 gade på tvären framför häns framkvin, och stag henne då
 hon tog några hopp, även en stång gav ram han fick
 släpa på nästan red till bakbenen, en träbricka som
 fastfjordes om häns horn, och framför häns ögon "binda"
 även från fick kläppar, då de blev levärliga vid
 beter gengen, som särhet mat vandjur fick nägen av
 de äldre tackerna brut insydd i tyg eller in i lit järn
 med klave fastkunden om halsen. Gunnem fick också
 sin vallare på godsen och slapptes ut på allonbute

Här finns stora ekar sam hickoryträden, trädurkunder företrädesvis på marknader i Halmstad Laholm Torsby Mahult, på marknader i Skagshyggen var rödberga mest intresserade av att köpa ungdjur, och sålde dem senare på Halmstad eller Laholms marknader, i såväl Halmstad som Laholm finns månadsmarknader, med en större marknad var och höst, annars var det bara var och höst i Mahult Torsby med flera platser, här i den kända redan i khundre tibastu bulliverade jordens färs gottam mjölk och ett provisiorium för megeri var en gård som köpte upp mjölk, och Timde den trä och cementkateringar för att efter något dygn få fram humma ur grädden tjärna i mör och sälja, antagligen till Halmstads bögar, under mjölk blev det 1 kg mör, priset står i marktregningsräknen, men den har jag ej. För marknaden är ett kapitel för sig, med tyrror, slägheimpar, råttkärs, hästskuggor, båhundlar, skärtare, trollgubbar, m. m. Ja huvuds marknad är väl in sentida utökning för de

gambor marknadsdrona med längre och bröanvin i var
 sida, där en lemsmori och en 5-6 fjärdingsmän, skulle
 vara för ordningen, även alla slag ar hemslagd var
 till salu från vispar och ristvarter till färdiga vagnar
 brüder, mäagsirar, tyger och alt uppteknigt prams
 Jag kam ej sitte och ligga ej heller något hetyg för eftning
 och nu har jag klarat alt jag vett, jag intjura in gam-
 mal man här som på många punkter är präge
 formelär viste merå än jeg.

